

КЛАСИЦИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

ЛАЗА К. ЛАЗАРЕВИЋ

ПРИПОВЕТКЕ

Pi-press, 2021.

ПРВИ ПУТ С ОЦЕМ НА ЈУТРЕЊЕ

„Било ми је, вели, онда тек девет година. Ни сâм се не сећам свега баш натанко. Причаћу вам колико сам запамтио. И моја од мене старија сестра зна за то, а мој млађи брат баш ништа. Нисам пао на теме да му казујем!

Мени је мати причала много штошта кад сам одрастао, па је запиткивао. Отац, наравно, никад ни словца!

Он, тј. мој отац, носио се, разуме се, турски. Чисто га гледам како се облачи: џемадан од црвене кадифе с неколико катова златна гајтана; поврх њега ћурче од зелене чохе. Силај ишаран златом, за њега заденута једна харбија с дршком од слонове кости, и један ножић са сребрним цагријама и с дршком од слонове кости. Поврх силаја транболос, па ресе од њега бију по левом боку. Чакшире са свиленим гајтаном и бућметом, па широки пачалуци прекрили до пола ногу у белој чара-

пи и плитким ципелама. На главу тури тунос, па га мало накриви на леву страну, у рукама му абоносчибук с такумом од ћилибара, а с десне стране под појас подвучена, златом и ђинђувама извезена дуванкеса. Прави кицош!

Нарави је био – отац ми је, истина, али кад сам већ почео причати не вреди шептрљати – нарави је био чудновате. Озбиљан преко јего, па само заповеда, и то он једанпут што рекне, па ако не урадиш – бежи куд знаш! Осорљив и увек хоће да буде на његову, тј. нико се није ни усуђивао доказивати што противно њему. Када се здраво наљути, а он псује алилуј. Тукао је само шамаром, и то само једанпут, али, брате, кад одалами, од часа се прућиш! Лако се наљути; натушти се, гриска доњу усну, десни брк суче и издиже га навише, веће му се састале на челу, а оне црне очи севају. Јао! Да онда неко дође да му каже да нисам знао „алекције“! Не знам чега сам се тако бојао, напослетку баш и да ме ћуши једанпут, па шта? Али ја стрепим од оних очију: кад их превали, па као из праћке, а ти, не знаш зашто ни крошто, цептиш као прут!

Никад се није смејао, бар не као други свет. Знам, једанпут држи он на крилу мог малог братића. Дао му сахат да се игра, а мој Ђокица окупио па гура оцу сахат у уста и дерња се из петних жила што он неће да отвори уста. Ја и сестра да умремо од смеха, а то се и оцу даде нешто на смех па неколико пута развуче мало леву страну од уста, и око левога ока

набра му се кожа. То је била велика реткост, и ето тако се он смејао кад се десило штогод где би неки други развалио вилице да би се чуло у Тетребову механу.

А знам, опет, кад је умро мој чича с којим је бабо ортачки радио и кога је јако волео. Моја стрина, мати, својте, ми деца – удри кукај, плачи, запевај, стоји нас вриска, а мој бабо ништа, ама баш ни сузе да пусти, ни „ух!“ да рече. Само кад га понеше из куће, а баби заигра доња усна, дршће, дршће; прислонио се на врата, блед као крпа, па ћути.

Што рекне, неће попустити ни за главу. Па макар да се он каје у себи. Знам кад је отпустио Проку момка из службе. Видим да се каје и да му је жао, али попустити неће. Тога Проку је најволео од свију момака. Знам само једанпут да га је ударио што, точећи ракију, није добро заврнуо славину на петачци, па скоро аков ракије истекао. Иначе, никад ни да га је кљуцнуо! Све му је поверавао, слао га у села по вересију и којешта. – А знате што га је отпустио? – На правди бога!... Видео га да игра крајцара! – Тек ћете се ви после чудити.

То о Ђурђеву дне. Дошао Прока у дућан да му се наново потпише буквар. Бабо извади деведесет гроша, па каже: „На, ево ти ајлука! Мени више не требаш; иди па тражи где се може играти крајцара!“ Турио Прока фес на очи, плаче као киша и моли. Дарну то мог оца, баш видех, али мислите да је попустио? – Боже сахрани! Извади само још један дукат

па му даде: „На, на пут за уши!” Оде Прока, а он се каје у себи што истера на правди бога најваљанијег момка.

Никад се није шалио; ни с нама децом, ни с мајком, ни с ким другим. Чудно је живео с мојом мајком. Није то да рекнеш да је он, не дај боже, као што има људи, па хоће да удари и тако што, него онако некако: увек хладан, осорљив, гори од туђина, па то ти је! А она, сирота, добра, брате, као светац, па пиљи у њега као ноје у јаје. Кад се он што обрецне, а она да свисне од плача, па још мора да крије сузе и од нас и од њега. Никад и никуда није с њоме ишао, нити је она смела поменути да је куда поведе. Није трпео ни да се она што меша у трговину и у његова посла. Каже она једанпут:

– Митре, што не даш Станоју ракију? Скоро ће и нова, па где ћеш је?

А тек се он издрачи на њу:

– Јеси ли ти гладна, или ти је чега мало? Новци су у твојим рукама, па кад ти нестане, а ти кажи! А у мој се посао не плећи!

Покуњи се мати па ћути.

Са светом је такође мало говорио. У кавани имао је своје друштво, и само међ’ њима што рекне по коју. Кума Илију је поштовао што може бити; и то је једини човек који му је смео рећи шта је хтео, и кога се мој отац чисто прибојавао.

Нас је децу, као и мајку, волео, није вајде, то се види, али нас је држао престрого. Ја се не сећам никад и никака знака нежности од

њега. Покривао нас је, истина, ноћу кад се откријемо, и није нам дао да се надносимо над бунар и пењемо на дуд – али шта ми је то? То раде и други очеви, али купују деци и шећерлема, златне хартије и лопту од гумаластике што скаче с врх јаблана!

У цркву је ишао само на Ђурђевдан, у кавану свако вече. Вечерамо, он тури чибук под леву мишку, задене дуванкесу под појас, па хајд'! Долазио је лети у девет, а зими и раније, али неки пут превали и поноћ, а њега нема. То је моју сироту мајку и сестру пекло – ја вам се онда још нисам разумевао у лумповању. – Никад оне нису заспале пре него он дође, па ма то било у зору. Седе у креветима – не смеју ни свећу да упале. Љути се он, болан, кад види да свећа гори. Чуо сам једанпут, кад дође доцне кући, где прогунђа:

– Шта ће та свећа у ово доба?

– Па да се видиш свући, Митре – каже моја мати.

– А зар ја не знам упалити свеће, или сам, ваљда, пијан, па не умем наћи?

– Па није, Митре – увија се моја мати – него као велим...

– А шта велиш? Ваљда да ми комшилук мисли да ми лежи мртвац у кући!

Какав мртвац! Ви мислите он то збиља мисли? Мари он и за суседство! Него не да он да моја мати води рачуна о његову доласку, па не зна од зла како ће да почне. Хтео би да мати спава, само да он може без бриге банчити. Пекло је то и њега, види се то.

Пио је врло мало, и то само вино. Ракију, и кад огледа за куповину, испљује, па накусели лице. Ни за каву није богзна како марио... Па шта је радио сву ноћ по механчи-нама? – питате ви.

Несрећа, па то ти је! Да је пио, чини ми се, ни по јада. Него... Видећете!

То је мојој мајци пола века укинуло. Плаче неких пута да свисне. А никоме да се појада.

Једанпут дође он, тако, доцне кући... Ништа!... Сутрадан – ништа... Кад, мој брате, опази мајка да он нема сахата! Прекиде се жена, пита га: – А где ти је, Митре, сахат?

Он се намргодио. Гледа на страну, каже:

– Послао сам га у Београд да се оправи.

– Па добро је ишао, Митре.

– Ваљда ја нисам ћорав ни луд; ваљда ја знам кад сахат иде и кад не иде!

Моја мати шта ће, ућута.

Кука после с мојом сестром: „Еј, тешко мени! Даће све што имамо, па под старост да перем туђе кошуље!”

Једанпут опет – јали је било десет, јали није – а њега ето из каване. Накривио једну астраханску шубару, преко прсију златан ланац с прста дебео, за појасом један сребрњак искићен златом и драгим камењем. Уђе он, а као да му се набрала кожа око левог ока. Нешто је добре воље.

Како уђе, извади сахат иза појаса, као санћим да види колико је.

– Зар си повратио?... – трже се. – Зар ти је већ оправљен сахат?

САДРЖАЈ

ПРВИ ПУТ С ОЦЕМ НА ЈУТРЕЊЕ	5
ШКОЛСКА ИКОНА.....	29
ШВАБИЦА	85
ВЕРТЕР	151
НА БУНАРУ	213
СВЕ ЋЕ ТО НАРОД ПОЗЛАТИТИ.....	235
ВЕТАР.....	253
РЕЧНИК СТРАНИХ И МАЊЕ ПОЗНАТИХ РЕЧИ ...	291

Библиотека *Класици за децу и младе*

Лаза К. Лазаревић
ПРИПОВЕТКЕ

Издавач:
Pi-press, Пирот

За издавача:
Драгана Пејић-Ранђеловић

Уредник:
Соња Жикић

Лектура и коректура:
Валентина Алексић

Дизајн Корица
Владимир Манчић

Техничка припрема:
Соња Жикић

Штампа:
Pi-press, Пирот

Тираж: 1000

ISBN 978-86-6023-454-6

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-32

ЛАЗАРЕВИЋ, Лаза К., 1851-1891

Приповетке / Лаза Лазаревић. - Пирот : Pi-press, 2021 (Пирот : Pi-press). - 305 стр. ; 21 см.
- (Едиција Класици за децу и младе)

Тираж 1.000. - Речник страних и мање познатих речи: стр. 299-304.

ISBN 978-86-6023-454-6

COBISS.SR-ID 44753673

